

ՀՏԴ 82.1/312:313)

Գրականագիտություն

ՆԵՐԿԱՆ ԱՊԱԳԱՅԻՆ ԿԱՄՐՁՈՂ ՊՈԵԶԻԱ Սոկրատես ԽԱՆՅԱՆ

Բանալի բառեր. Պոեզիա, կյանք, հրապարակախոսություն, քնարականություն, հայաստան, Արցախ, անկախություն, գրական ժանրեր, պոեմ, տիրադա, թարգմանություն, արվեստ, բանաստեղծ:

Ключевые слова: поэзия, жизнь, публицистика, лиризм, Армения, Арцах, независимость, литературные жанры, поэма, тирада, перевод, искусство, поэт.

Key words: poetry, life, journalism, lyricism, Armenia, Artsakh, independence, literary genres, poet, speech, translation, art, poet.

С. Ханян

ПОЭЗИЯ КАК МОСТ, СВЯЗЫВАЮЩИЙ НАСТОЯЩЕЕ С БУДУЩИМ

В данной статье анализируется шестой том произведений знаменитого поэта Вардана Акопяна, изданный в 2016 году. Отмечается, что своими десятками сборниками В. Акопян весьма способствовал развитию и обогащению армянской поэзии независимого периода. Свидетельствам тому являются и его сборники, переведенные на русский, английский, французский, грузинский, болгарский, персидский, турецкий языки. Поэт неоднократно удостоивался высоких оценок, признающих как талантливого художника.

S. Khanyan

POETRY AS A BRIDGE LINKING THE PRESENT WITH THE FUTURE

This paper analyzes the sixth volume of the works of the famous poet Vardan Hakobyan published in 2016. It is noted that its dozens of volumes V. Hakobyan highly contributed to the development and enrichment of Armenian poetry of independent period. Evidence of this are his books, translated into Russian, English, French, Georgian, Bulgarian, Persian, Persian, Turkish languages. The poet repeatedly received the highest appreciation recognizing him as a talented artist.

Սույն հոդվածում վերլուծվում է ականավոր բանաստեղծ Վարդան Հակոբյանի երկերի 6-րդ հատորը, որը լույս է տեսել 2016 թվականին: Նշվում է, որ Վ.Հակոբյանն իր տասնյակ ժողովածուներով նպաստել է անկախության շրջանի հայ պոեզիայի զարգացմանն ու հարստացմանը, ճանաչվել ոչ միայն հայ իրականության մեջ, այլև համաշխարհային պոեզիայի ասպարեզում: Այդ են վկայում նաև նրա երկերի ժողովածուների թարգմանությունները ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, վրացերեն, բուլղարերեն, գերմաներեն, պարսկերեն, թուրքերեն և արժանացել բարձր գնահատականի ու ճանաչվել որպես տաղանդավոր գեղագետ:

Հրապարակի վրա է ականավոր բանաստեղծ Վ.Հակոբյանի երկերի 6-րդ հատորը՝ 21-րդ դարի հայ պոեզիայի նվաճումների տեսականիով: Նրանում ընդգրկված են «Պոեմ իմ մասին կամ՝ 24-ն անց 81 րոպե», «Ջրի շնչառությունը» ժողովածուները, ինչպես նաև թարգմանություններ համաշխարհային պոեզիայի ընտիր նմուշներից:

Գրքի (խմբագիր՝ ակադեմիկոս Սերգեյ Սարինյան) մուտքում բերված է Վ.Հակոբյանի հետևյալ համոզմունքը. «Աշխարհում, բանաստեղծությունից բացի ամեն ինչ բանաստեղծություն է, ահա թե ինչ է պոեզիան»: Դա ապացույցն է այն ճշմարտության, որ Վ.Հակոբյանը կյանքի բանաստեղծ է, որ նա Արարչի հետ հաղորդակցվելու կարողության տեր է, որը շատ քչերին է հասնում: Այս դիտարկումը մեզ իրավունք է վերապահում ընդգծելու, որ նրա բանաստեղծությունների նույնիսկ վերնագրերը մեկնության կարիք ունեն: Այսպես, իր պոետական վաստակի երգերից մեկը վերնագրված է «Բանաստեղծության փոխարեն»: Բայց այն ամբողջության մեջ ցնցող մի պատկեր է՝ դեռևս չստացած, չհղովրդված արտահայտամիջոցներով: Նրբանկատ բանաստեղծը միայն կարող է խորհուրդ տալ ոչ թե կենդանի մարդկանց, այլ նահատակներին:

Չոհվածներին կլսողների՝ հրաժարվել ծաղիկներից

նրանց, ովքեր

պսակներ դնելու պահին հատուկ նկարահանվում են՝

հուշարձանները դարձնելով ինչ-որ մի տարրն իրենց

քարոզչության՝:

Ապա խորհուրդն ուղղվում է ռամիկներին, Աստծուն, և առանձնապես հանրությանը.

Երբեք չվստահել նրանց, ովքեր

սարեր են խոստանում անվերջ՝

¹ Վ.Հակոբյան, Երկեր, հ.6, <<Վաչագան Բարեպաշտ>> հրատ., 2016թ., էջ 6:

մոռանալով, թե քանի սար է արդեն մնացել
հայոց աշխարհում¹,

Վ.Հակոբյանի երգերը, սակայն, փաստարկված հրապարակախոսություններ չեն: Դրանք գաղափարահուղակալ հյուսվածքներ են՝ գեղարվեստական պատկերների բազմազանությամբ ու թարմությամբ: Բանաստեղծը համոզված է, որ պետք է «Փրկել օդը վերահաս ճահճացումից», որովհետև «Ծառը ծառերից դուրս է գգում, որ ինքը ծառ է»:

Վ.Հակոբյանի երգերից մեկը կոչվում է «Հակացանկություն»: Բայց, տեսնեք, թե ցանկությունների ինչ աշխարհ է բացում նա.

*Բոլոր ուղղությունները սխալ են, բացի նրանից, որով ծաղիկները հողից բարձրանում են վեր²:
կամ*

Յուրաքանչյուր բառ դիրք է, ոչ թե...ապաստան, Ջուրը դաշտի միջով հոսում է այնպես, որ ամեն խոտ գնգում է³:

«Լռության ծիրանի» բազմաշերտ բանաստեղծության մեջ Վ.Հակոբյանը խոստովանում է.

...Չեմ գնում այն ճանապարհով, որը իմը չէ, ոտքերս սովոր են միայն արգելքների⁴:

Քանի որ արվեստը, այդ թվում և գրականությունը, պայմանական է, ապա նշված խոստովանանքի մեջ պետք է տեսնել որոնումների և գտնումների ճամփաները, որ Վ.Հակոբյանին են, ուրիշ ոչ ոքի: Վերընթերցում են տաղանդաշատ բանաստեղծի «Լսաչելություն առանց լսաչի», «Համաստեղություն ցուլից հետո, երկվորյակից առաջ», «Լսաղ», «Ուշացած թուղթ՝ մի աղջկա, որն այլևս չի հիշում», «Հենց այնպես», «Թևերդ՝ շուրթերիս վրա կամ գիշերը՝ գնդասեղի ծայրին» և այլ գործեր, թվում է, թե Վ.Հակոբյանը ոչ թե ուղեկցում է ընթերցողին, այլ դիմավորում է հեքիաթային իմաստունի պես՝ մի դեպքում զգուշացնելով, մյուս դեպքում վստահելով, ամեն դեպքում հնչեցնելով կենսահաստատ իր խորհուրդը:

Վ. Հակոբյանն իր ժողովրդանվեր գործը համարում է ընծա, ընդգծելով.

Լեռան ձյուններից հյուսում եմ հորիզոն: ...Խավարից աստղիկներ եմ հյուսում:...Թռչունների երգից հյուսում եմ արշալույս⁵:

Անվանի բանաստեղծի երգերը կոնկրետ հասցեներ ունեն: Դրանք Հայաստանն է, Արցախը, Սփյուռքը, դրանց երկնակամարներում հուրհրատող աստղերն են, որոնք շողշողում են հայրենիքի հանդեպ ունեցած կարոտի ու տագնապի, վստահության ու հավատի երանգներով, երկրի սահմանապահը լինելու ցանկությամբ.

«Երկրիս սահմանները ճշտելու համար՝ որպես չափման միավոր, Ընտրում եմ սերը ... չկա Արցախից ավելի մեծ մի երկիր, Արցախից ավելի հզոր մի հայրենիք»⁶:

Վ. Հակոբյանի երգերում բառերը բուրում են մեռածով: Նա չի հաշտվում չարի հետ, ընդվզում է, երբ տեսնում է, թե ինչպես՝

Սահմանները հորինում են մարդիկ,

Սահմանալարերի փշերը նույնպես,

և նրանցով բարորոտ են հայրենիքները⁷:

Թեմաների լայն ընդգրկումով, կոմպոզիցիոն ձևերի ու միջոցների բազմազանությամբ Վ.Հակոբյանը կրկին ու կրկին հաստատում է հին աշխարհի հսկաներից մեկի, գրականագիտության հիմնադիր Արիստոտելի այն խորհուրդը, որ չի հնացել առ այսօր և չի հնանալու երբեք: «Պոեզիայի խնդիրն է,- գրել է նա,- խոսել ոչ թե իրապես եղածի մասին, այլ այն բանի, ինչ կարող է լինել, այսինքն՝ հնարավոր ըստ հավանականության և անհրաժեշտության»⁸: Այս նշանակում է, որ Արիստոտելը իրականության ճշմարտացի, փաստարկված նկարագրությունը համարում է պատմաբանի գործը, այլ ոչ թե՝ արվեստագետի: «Պատմաբանը և պոետը տարբերվում են իրարից ոչ նրանով,- ուսուցանում է նա,- որ մեկը չափածո է գրում, մյուսը՝ արձակ, Հերոդոտի ստեղծագործություններին չափածո ձև տվեք այնուամենայնիվ դրանք կմնան որպես պատմական գործեր, ինչպես չափածոյի, այնպես էլ արձակի մեջ: Բայց պոետը պատմաբանից տարբերվում է նրանով, որ մեկը պատմում է իրապես

¹ Նույն տեղում, էջ 6:

² Նույն տեղում, էջ 8:

³ Նույն տեղում, էջ 9:

⁴ Նույն տեղում, էջ 10:

⁵ Նույն տեղում, էջ 33:

⁶ Նույն տեղում, էջ 39:

⁷ Նույն տեղում, էջ 44:

⁸ Արիստոտել, «Պոետիկա», Հայպետհրատ, 1955թ., գլուխ իններորդ, էջ 163):

կատարվածի, իսկ մյուսը՝ ամեն հնարավորի մասին: Դրա համար էլ պոեզիան պատմությունից ավելի փիլիսոփայական է և խոր, քանի որ մեկը գործ ունի ընդհանուրի, մյուսը՝ մասնավորի հետ»¹:

Դժվար չէ նկատել, որ Արիստոտելին ընդգծում է պոեզիայի անխզելի կապը ընդհանուրի հետ: Այսինքը, թեպետ արվեստագետը թեմաները վերցնում է իրականությունից, միևնույն է, որպեսզի այդ նյութը գեղարվեստական երկ դառնա, դրսևորում է իր անհատականությունը, երևակայությունը, ստեղծագործելու աստվածանվեր կարողությամբ:

Այսպես, կրկին դիմենք Վ. Հակոբյանի բանաստեղծությունների փիլիսոփայությանը: Վերցնենք, թեկուզ, նրա «Մարդակազմություն՝ անհատի բաղադրատարրերով» գործը: Երեք մասից բաղկացած այս երկի առաջին և երկրորդ մասերում նա բանաստեղծական պատկերավորությամբ բնութագրում է ՄԱՐԴԻ ԵՎ ԼՈՒՅՍԸ՝ ոչ թե կենսաբանության օրինաչափություններով, այլ բարոյահոգեբանական դրսևորումներով՝ գեղարվեստական պատկերների հյուսվածքով: Սույն բանաստեղծության երրորդ մասը կոչվում է ՓՈՇԻՆ: Ինչից է բաղկացած փոշին մարդկային կյանքի հոսքում.

*ՓՈՇԻՆ Ե Բաղկացած է թագավորներից ու
բուրգներից, աշխարհի
ամենամեծ գորավարներից, գորքից, ամենաշքեղ
սիրուց ու նրազներից,
հարեմներից, հավատարմությունից ու
կուռքներից, տաճարներից, երբեմնի հավերժականից,
մոլորակներից ու ոչնչից, մի խոսքով՝
ՄԱՐԴԻՈՒՅ ՈՒ ԼՈՒՅՍԻՑ՝:*

Այստեղ ողորմի ասենք մեր հանճարեղ Մեծ Լոռեցուն, մեջբերենք նրա պոեզիայի փիլիսոփայությունից մի հատված.

*Մենք ամենքս հյուր ենք կյանքում
Մեր ծննդյան փուչ օրից,
Հերթով գալիս, անց ենք կենում
Էս անցավոր աշխարհից:
Անց են կենում սեր ու խնդում,
Գեղեցկություն, զանձ ու զահ,
Մահը մերն է, մենք մահինը,
Մարդու գործն է միշտ անմահ՝:*

Այսպես, բոլոր մեծերը յուրովի ընդհանրացրել են հավերժական թվացող կյանքի փիլիսոփայությունը: Ու ոնց չապրես հոգու ներքին խանդաղատանք, երբ չճանաչված երկրի բանաստեղծը խորն է հասկանում կյանքը և աշխարհի հետ խոսում է անժխտելի օրենքներով: Դեռ ավելին, ի հեճուկս մեր ղխերիմ թշնամիների, նա դիմում է հային հայ պահող Հայաստանին և ի լուր աշխարհի ասում.

*Ինչքան անպաշտպան կլինեիր, Հայաստան,
եթե հանկարծ թշնամիներ չունենայիր (չի էլ հնչում
անոտյա հայրենիք), և հիմա որքան անպարտելի ես,
Հայաստան՝:*

Միաժամանակ բանաստեղծը գիտակցում է իր (ասել է թե՛ բոլորիս) պարտքը հայրենիքի հանդեպ .
Հայաստան, ինչպես ապրեմ այսօրը, որ այն վաղվա վրիպումը չդառնա՝:

Թե՛ հայ պոեզիայում, թե՛ համաշխարհային, քիչ չեն այն անհատները, որոնց պոետական խոսքը մտահոգումից մինչև ընդհանրացում, հնչում է որպես ասացվածք, որպես թևավոր միտք, որը կարող է ճեղքել դարերի պատնեշները ու սերունդներին հասնել որպես չինացող դաս ու խորհուրդ: Նման անհատներից է Վ.Հակոբյանը: Բերենք օրինակներ «Ելք» հյուսվածքից.

«Ճանապարհին նա չէ, ով ճանապարհին է, այլ նա, Ով ճանապարհը կրում է իր մեջ...»

Դրախտում նա չէ, ով դրախտում է, այլ նա, ով դրախտը կրում է իր մեջ... Յավի մեջ նա չէ, ով ցավի մեջ է, այլ նա, ով իր մեջ կրում է ցավը»՝:

¹ Նույն տեղում, գլուխ իններորդ, էջ 163-164:

² Նույն տեղում, էջ 41:

³ Հ.Թումանյան, երկերի ժողովածու 4 հատորով, Հ.1, «Հայաստան» հրատ., 1969, էջ 185:

⁴ Վ.Հակոբյան, Երկեր, հ.6, էջ 47:

⁵ Նույն տեղում, էջ 47:

⁶ Նույն տեղում, էջ 50:

Հավերժաթև կենսափիլիսոփայության օրինակների յուրովի փնջեր են «Ամեն գիշեր երկնքից մի սպիտակ թել է իջնում», «Վարդը, որ բուսնում է 1000 տարին մեկ, մասիսների ձյունների մեջ», «Ճախրանք», «Առանց տեղանունների», «Տարածամ» և այլ բանաստեղծություններ:

Վ. Հակոբյանի պոեզիան ամբողջության մեջ ներկայացնում է արդի համարյա բոլոր հրատապ հիմնախնդիրները՝ փիլիսոփայական խորհրդածություններով: Նրանում գուցահեռ խոսք է գնում հայրենիքի, ժողովրդի, գոյամարտի, նահատակության, Սուվգայիթի, Հրանտ Դինքի, Ավոյի, Բեկորի, որբացած տղայի, ժողովրդի ցավի ու հույսի, սիրո, ընտանիքի և այլ ավանդական արժեքների մասին: Ճշմարտությունը պահանջում է ընդգծել, որ Արցախյան պատերազմի տարիներին ծնված մեր մանուկների մասին հաջողված գործեր քիչ չեն գրվել, բայց Վ.Հակոբյանի նույն թեմայով գրած երկը միանգամայն թարմ խոսք է՝ բանաստեղծական նովելային գյուտով:

Ներիր, ներիր, զավակս, որ առաջինը

Քո հայրը չի քեզ դիմել

«զավակս» բառով:

Եվ ներիր, որ այլևս երբեք չի դիմելու:

Ներիր, որ ապրելը, առավել ևս՝ մեծանալը

դժվար է ու դաժան: Դիմացիր, խնդրում եմ:

Եվ հիշիր՝

Երջանկություն է, գոնե, ովքեր հասցրել են ծնվել:

Ներիր, որ աշխարհի գալուդ բերկրանքի ճիշդ

Իր մեջ ունեցել է, ավադ,

նույն պահին աշխարհից գնացող հորդ ցավը:

Բայց դու ծնվելու համար սխալ պահ չէիր ընտրել¹:

Վ.Հակոբյանի նրբանկատությունը, զգացողությունը, ստեղծագործական ավյունը արարման պաթոսը, ճախրանքը, ոգևորությունը, հիասթափությունը, լավատեսությունը, ցավը, սփոփանքը, հույսը և այլ բարեմասնություններ, ժողովրդի իմաստասիրության, արյան կանչի, դարավոր փորձի արդյունք են: Կարող ենք նրա հանդեպ կիրառել Մեծ Լոռեցու ընդհանրացումը. «Բանաստեղծը ժողովրդի սիրտն է»: «Հայր մեր»-ից՝ մի մեղեդի», «Բուրգ», «Լուսնային իմ սայթը», «Այժմ»-ը և «Վաղը», «Երեկը շարունակվում է վաղվա հաշվին», «Աշնանային ռեպրտաժ» և այլ գործեր հավաստիացումներն են այն ճշմարտության, որ նրա խորհուրդները Հայոց հազարամյակների նորոյա, ինքնաբերական դասեր են: Ասացվածքների թևեր ունեն «Հայրենիքը միակն է, որ չեն մուրում», «Հիշողությունը տարողունակ է ավելի, քան գույները», «Յուրաքանչյուր ծաղիկ թագուհին է ծաղիկների», «Ժամանակի մեջ «վաղը» գոյություն չունի», «Հեռացող յուրաքանչյուր վայրկյան իրենով է սկսում հավերժությունը» և այլ իմաստություններ:

«Պոեմ իմ մասին կամ՝ 24-ն անց 81 րոպե» գրքի խորիմաստ բանաստեղծություններից մեկը կրում է «Բառերս ոտնահետքեր են, որտեղով մի օր անցել է իմ նախահայրը» վերնագիրը: Երկու մասից բաղկացած այս քերթվացքը պարունակում է մի ամբողջ պոեմի բովանդակություն՝ յուրաքանչյուր տողի ենթատեքստում ունենալով յուրովի մի աշխարհ: Դա բանաստեղծ քաղաքացու հավատամքն է հայրենի ծննդավայրի հանդեպ, որի առջև բացում է սիրտը և շնջում որդիական իր նրախտագիտությունը, ընդգծելով. «Իմ մանկությունը լիքն է հորս սիրով: Եվ շնորհակալ եմ Մարութի հովտից, որ ես հենց այնտեղ եմ ծնվել, ուրիշ տեղ ծնվեի՝ ես չէի լինի ես²»: Եվ իր «Ես»-ի կայացման համար նա շնորհակալություն է հայտնում «Թառամնի աղբյուրին», «Գյուլեն տանձենուն», «Սաքունց սարին», «Մեծ քարին», «Խոտհարքների «շնացած» արևին» և այլն շարունակ: Դրանք լոկ տեղանունների թվարկումներ չեն, այլ բանաստեղծի արյան կանչը, հիշողությունը, կարոտը, հպարտությունը, երգի աղբյուրը, աշխարհի հետ խոսելու իր իրավունքը: Դրանք բառի թռիչքադաշտն են, լույսի տնկարանը: Դրանք աստվածամկեր այն վայրերն են, որտեղ.

«Մանուշակները՝ ճեղքելով Ժայռուտները, քարերին վերադարձնում են նրանց կորսված տեսողությունը: Կոշիկներս օտարում են հողը, որին դաջված իմ նախահոր ոտնահետքերը հիշողություն են և ընթացավորում են հորիզոնը: Թեև, համոզված եմ, ծննդավայրս այն բառն է լինելու, որ դառնալու է ինձ ափ հանող իմ միակ նավակը»³:

Երկերի 6-րդ հատորի առյուծի բաժիններից մեկը հեղինակի «Ջրի հիշողությունը» ժողովածուն է՝ բանաստեղծությունների և տիրադների ներառմամբ: «Մանիֆեստ ունայնության» բնաբանում Վ.Հակոբյանը քննարկում է «աշխարհի ամենալավ բանաստեղծության» ծննդի խնդիրը, «որ երբևէ

¹ Նույն տեղում, էջ 55:

² Նույն տեղում, էջ 80:

³ Նույն տեղում, էջ 81-82:

Վ. Հակոբյանի տեսիլքային պատկերներում վրնջում են հրեղեն նժույգներ, որ իրեն ճանաչում են մանկության տարիներից, ինչպես ինքն է հաստատում, «իրենց մեջքի վրա, վարզ ու վրնջյունով, իրեն հասցնում են «հեռու-հեռավոր հորիզոնները»: «Իսկ հեռու -հեռավոր» այդ հորիզոնները վերացական հասկացություններ չեն, կամարված ծիածաններ են՝ բխած հայրենի եզերքից, ...«Որք բուրբուն է մեր Մասրուտի բոլոր գույներով, և ձայներ են ականջիս հասնում, որ ես իբրև, դրախտում եմ»²:

Սակայն դրա հետ մեկտեղ բանաստեղծը հանգիստ չէ, որովհետև աշխարհը դուրս է եկել իր ծիրից, որտեղ «հրեշտակներից ամեն մեկը» կարող է ծաղիկ մեկնի և «Ում ձեռքից ծաղիկը վերցնես՝ նրա ձեռքով էլ կզլխատվես»:

Եվ ոչ միայն այդ: Այս պատկերի հյուսվածքում ծավալվում է բանաստեղծի հումորը: Նա հորիզոնի երկնականարից կարտում է երկրին, որտեղից գետերը բերում են նոր իրադարձություններ.

Եվ ընտրական քարոզարշավի փողփողուն պլակատներ,

Էլ թեկնածուների ինքնագոհ պոզաներով նկարներ,

Էլ պատգամավորական ոսկեփոկ պորտֆելներ,

Էլ «ինքնասպան» զինվորների անդազաղ դիակներ,

Էլ ջրային մեղուզաներ հիշեցնող ամերիկյան պահպանակներ...

Էլ հայ-թուրքական սահմաններ՝ առանց

«բոլորս հայ ենք» պաստառների,

Էլ Հիլարիի խանում ու Օբամա, ԵԱՀԿ, Ղարաբաղյան

հիմնախնդիր ու եվրոսեքս...³

Բանաստեղծն այս ամենի արդյունքում իրեն զգում է մենակ, բայց ոչ պարտված, այլ աշխարհի խղճի արթնացման ջատագով:

Ճշմարտությունը պահանջում է նշել, որ Արցախում ստեղծվող պոեզիայում առաջին անգամ Վ.Հակոբյանն է ձեռք մեկնել Տիրադա ժանրին՝ արտահայտելով իր կենսափիլիսոփայությունը՝ համոզիչ ու խոհական: Տիրադան (ֆր. tirade-խտալերենից, tirada-ձգողականություն, համառոտ և ուժեղ մեծախոսություն է դրամայի մեջ, երկարաշունչ արտահայտություն՝ արտաբերված ոգեշունչ տոնով: Առանձնանում է իր հնչողությամբ, արտաքին հաջողության ակնկալիքով: Տիրադան օգտագործվել է անտիկ դրամատուրգիայում որպես արտաայուժնուային տարր, որին հատուկ է հրապարակախոսությունը: Այն հնարավորություն է ընձեռում հեղինակին դրսևորելու իր տաղանդի բոլոր կողմերը ու ներկայացնել ժամանակաշրջանի կարևոր հարցերը: Տիրադան վերածնություն է ապրել համաշխարհային արդի պոեզիայում:

Վ.Հակոբյանի «Տիրադներ» շարքը խոսում վկայություն է այն ճշմարտության, որ Աստծո հրամայականով ծնված բանաստեղծն իրավունք չունի ժամանակի շունչը չդառնալ, լռել այն պահերին, երբ հրամայում են լռել, չգրել այն ժամանակ, երբ ստիպում են՝ չգրել: Հենց այս իրողության ներկա դրսևորումների փիլիսոփայական արձագանքներն են բանաստեղծի «Հիմարության առիթմի», «Բառը հասարակածի վրա», «Սուրբ սատանա», «Գրառումներ նշանի տակ», «Երկու միլիոն գոհերի ձայնով», «Լույսի հեղինակը» ստեղծագործությունները: Բարձրաձայնելով, որ «Հիմա սիրո ժամանակը չէ», բանաստեղծը ժամանակակից կյանքը ներկայացնում է որպես հակադրամիասնությունների անկասելի ընթացք: Նա խիստ քննադատում է հասարակության անունից հանդես եկող այն գործիչներին, ովքեր իրենց տունը դարձնում են «օֆիս», հանուն բիզնեսի», «Իրենց թույլ են տալիս անել այն ամենը, ինչ կամենում են», չի հաշտվում այն շերտավորումների հետ, որ գոյացել են անկախության շրջանում, երբ տեսնում է« մարդկանց խմբերը բազմազան՝ հարուստներ, աղքատներ, մուրացողների հոծ զանգվածներ, օլիգարխներ, դոգդ-փչող չինովնիկներ»: Նա չի շրջանցում մարդու անունից հնչող այն մարդասիրական կոչերը, որոնք, ցավոք, վերածվում են մարդուն ոչնչացնելու հազար ու մի միջոցի: Ու բերում է դրանցից մի քանիսը. «արհամարհել, սովի մատնել, նսեմացնել, չլսել, գրկել, ճամփան փակել, խլել խոսելու իրավունքը, կեղծ սիրով փայփայել, ընտրակաշառքով սնել, բռնանալ, խոստանալ ու չանել, բերանը մեղրով փակել»⁴:

Գրելով հասրակական ու անհատական այս արատների մասին, բանաստեղծը սակայն չի հուսալքվում, աշխարհի ապահով գալիքի հավատով հայտարարում է.

¹ Նույն տեղում, էջ 277:

² Նույն տեղում, էջ 278:

³ Նույն տեղում, էջ 281:

⁴ Նույն տեղում, էջ 350-356

«Ես գնում եմ՝ աշխարհի բոլոր մարդկանց հավաքելու արեգակի շուրջ Մի պահ բոլորդ ցած դրնք զենքերը, մի պահ ոչ մեկն արյուն չթափի, թող երկնքում կանգնեն ռմբարկումները. հայտարարվում է ՍԻՐՈ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՎԱՅՐԿՅԱՆ»¹:

Վ.Հակոբյանի Տիրադների շարքը ժամանակաշրջանի հասարակական կյանքի սոցիալական, քաղաքական, բարոյահոգեբանական դրսևորումների գեղարվեստական մնայուն վավերագրություններ են: Ինչ վերաբերում է «Երկու միլիոն զոհերի ձայնով» երկին, կարելի է այն որակել որպես մեր ժողովրդի ցավի ճիշդ աշխարհին ներկայացնող կարևոր մի գործ՝ թշնամուն ճանաչելու, համադրվելու, ազատ և անկախ ապրելու կոչով:

Տիրադների հակոբյանական շարքը պոեզիայի փիլիսոփայության բազմերանգ ծիածան է, բազմիմաստ մատյան՝ ուղղված գալիք սերունդներին:

Համաշխարհային պոեզիայի զարգացման ու հարստացման ուղին հարուստ է առեղծվածային երևույթներով: Այն առաջին հերթին ժխտումն է հաճախակի հոլովվող այն կարծիքի, ըստ որի, բանաստեղծները դադարում են արարելուց 50-նր լրանալուց հետո:

Այս մտացածին կարծիքը դարերի ընթացքում ժխտել են աստվածաշնորհ գեղագետները: Այսօր, կարող ենք նշել նաև Վ. Հակոբյանի օրինակը, որի ստեղծագործական ուղին գնալով հրաշքներ է գործում: Վստահորեն կարող ենք նշել, որ հայոց պոեզիան շարունակում է իր զարգացման թռիչքները նաև չճանաչված երկրի ամենուրեք ճանաչված բանաստեղծը՝ Վարդան Հակոբյանը, որի ընտրանիները թարգմանվել են ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, վրացերեն, բուլղարերեն, գերմաներեն, պարսկերեն, թուրքերեն և արժանացել բարձր գնահատականի:

Անվանի բանաստեղծներն իրենց նկատելի նպաստն են բերում նաև թարգմանության ասպարեզում: Այդ առումով կարող ենք ընդգծել, որ Վ.Հակոբյանը շարունակում է հայ դասականների, առանձնապես Ե.Չարենցի, Ն.Ջաքյանի, Պ.Սևակի, Գ.Էմինի ավանդույթը: Այդ են վկայում նրա բարձրարվեստ թարգմանությունները Ուոլթ Ուիթմենից, Եզրա Փաունդից, Հերման Հեսսեից, Կոնստանտին Բայլմոնտից, Սթիվեն Լրեյնից, Կլոտ Էստեբանից, Մարկ Ստրենդից, Եվգենի Կուպրինովից և Ժառ Սիից:

Ավանդույթը շարունակվում է... Հայոց ազգային պոեզիան համամարդկային անդաստան է մղվում նաև Դիզափայտի օրհնանքով հասակ նետած, Աստծո աջի զորությամբ արարող, տաղանդաշատ գեղագետ Վարդան Հակոբյանի շնորհիվ:

Տեղեկություններ հեղինակի մասին.

Սոկրատ Խանյան-բ.գ.դ., պրոֆեսոր, ԼՂՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, ԱրՊՀ

**Հոդվածը տպագրության է նրաշխարհելի խմբագրական կոլեկիայի անդամ, բ.գ.թ., դոցենտ
Հ.Ղազարյանը:**

¹ Նույն տեղում, էջ 352: